

МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

НАУКОВІ ПРАЦІ МАУП

Засновано у 2001 р.

Випуск 4(31)

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2011

УДК 330-339; 321.7; 159.9
ББК 65.9(4УКР)29-2я43
М58

Редакційна колегія

Подоляка А. М., д-р юрид. наук, доц., акад. Академії вищої шк. — головний редактор
Головатий М. Ф., д-р політ. наук, проф. — заступник головного редактора
Ігнатченко А. А., канд. техн. наук — відповідальний редактор

Політичні науки

Антонюк О. В., д-р політ. наук, проф., Бабкіна О. В., д-р політ. наук, проф., Бідзюра І. П., д-р політ. наук, доц., Варзар І. М., д-р політ. наук, проф., Головатий М. Ф., д-р політ. наук, проф., Гончаренко О. М. д-р іст. наук, доц., д-р іст. наук, Піляєв І. С., д-р політ. наук, Хижняк І. А., д-р іст. наук, проф., Шуба О. В., д-р політ. наук, проф.

Економічні науки

Захожай В. Б., д-р екон. наук, проф., Дахно І. І., д-р екон. наук, проф., Дмитренко Г. А., д-р екон. наук, проф., Куроченко О. В., д-р екон. наук, проф., Піла В. І., д-р екон. наук, проф., Радзівеський О. І., д-р екон. наук, проф., Федоренко В. Г., д-р екон. наук, проф., Шостак Л. Б., д-р екон. наук, проф., Швець В. Я., д-р екон. наук, проф., Баєва О. В., д-р біол. наук, проф.

Психологічні науки

Балл Г. А., д-р психол. наук, проф., Лігоцький А. О., д-р пед. наук, проф., Ложкін Г. В., д-р психол. наук, проф., Приходько Ю. О., д-р психол. наук, проф., Синьов В. М., д-р пед. наук, проф., Чернуха Н. М., д-р пед. наук, проф., Чуприков А. П., д-р мед. наук, проф.

Юридичні науки

Александров Ю. В., канд. юрид. наук, проф., Ануфрієв М. І., канд. юрид. наук, проф., Бородін І. Л., д-р юрид. наук, проф., Бандурка О. О., д-р юрид. наук, проф., Корнієнко М. І., канд. юрид. наук, доц., Курко М. Н., д-р юрид. наук, доц., Марчук В. М., д-р юрид. наук, проф., Подоляка А. М., д-р юрид. наук, доц., академік Академії вищої шк., Юлдашев О. Х., д-р юрид. наук, проф.

Рекомендовано до друку Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом (протокол № 8 від 28 вересня 2011 р.)

Міжрегіональна Академія управління персоналом.

М58 Наукові праці МАУП / редкол.: А. М. Подоляка (голов. ред.) [та ін.]. — К. : МАУП, 2001 — Вип. 4 (31). — К. : ДП «Вид. дім «Персонал», 2011. — 174 с.: іл. — Бібліогр. в кінці ст.

У збірнику наукових праць публікуються статті науковців, які займаються проблемами розвитку економіки, політології, психології і права.

Для науковців, викладачів, студентів, а також усіх, кого цікавить розвиток науки в Україні.

Збірник “Наукові праці МАУП” зареєстровано Державним комітетом інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України (свідоцтво від 11.04.02 за № 6048, серія КВ) як наукове видання, в якому висвітлюються результати наукових досліджень в галузях економіки, політології, соціології, психології, права, матеріалів наукових конференцій.

Вищою атестаційною комісією України “Наукові праці МАУП” визнано як фахове видання з політичних наук (за постановою Президії ВАК України № 1-05/4 від 26 травня 2010 р.) та юридичних наук (за постановою Президії ВАК України № 1-05/5 від 31 травня 2011 р.).

ББК 65.9(4УКР)29-2я43+67.9(4УКР)я43

© Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2011
© ДП «Видавничий дім «Персонал», 2011

ЗМІСТ

ПОЛІТИЧНІ НАУКИ	5	Чорноштан Є. В. <i>Особливості федералістської концепції Миколи Костомарова</i>	84
Бернадський Б. В. <i>Розвідувальна та інформаційно-аналітична діяльність країн світу у сфері економіки</i>	5	Медвідь Ф. М., Димарчук О. Л., Курчина Т. О. <i>Глобалізація засобів масової інформації: концептуальні засади</i>	88
Гольцов А. Г. <i>Імперська геополітика в сучасному світі: основні класичні види</i>	14	ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ	93
Дікарев О. І., Волонець О. В. <i>Синергетичний вимір парадигми наукової картини війни: ядерна стабільність та мережеві загрози контрпоширенню</i>	20	Мельник П. П. <i>Аналіз сучасних організаційно-економічних проблем в агроєкосистемах</i>	93
Дікарев О. І., Дзавулько О. А. <i>Передбачення і творення Апокаліпсису: скандинавський варіант</i>	26	Юсеф Н. Н. <i>Розвиток вільних торговельно-промислових зон Ісламської Республіки Іран на початку XXI ст.</i>	97
Дікарев О. І., Стогній О. М., Крец Г. М. <i>Політична рента: теорія та практика</i>	34	Бульда С. О. <i>Методичні підходи до оцінки ефективності використання ресурсного потенціалу регіону</i>	101
Лазарович М. В. <i>Професійна стратифікація етнічних меншин України наприкінці XIX — на початку XX ст.</i>	42	Дмитренко Г. А., Семерей Б. В. <i>Компонентно-параметрична модель якості трудового потенціалу в контексті реалізації людиноцентричного підходу</i>	110
Шконда В. В., Кальянов А. В. <i>Людський потенціал в аксіологічному вимірі</i>	47	Дорошев А. О. <i>Загрози та засоби досягнення економічної безпеки підприємства</i>	115
Бондар Ю. В. <i>Генеza і проблеми правового забезпечення інформаційних прав та свобод у сучасній Україні</i>	54	Дукоска Катаріна <i>Модель розвитку корпоративної культури в умовах інтернаціоналізації</i>	120
Ігнатуша І. М. <i>Між детермінізмом та передбачуваністю: прогнозування в синергетиці</i>	59	Ейсмонт В. С. <i>Адекватність деяких економічних концепцій специфіці макроекономічної системи України</i>	125
Костюк Т. О. <i>Інформаційний тероризм як метод політичного керування в сучасній Україні</i>	65	Кітанов В. <i>Особливості формування регіональної туристичної дестинації в Республіці Македонія</i>	131
Лазаренко О. В. <i>Проблеми інноваційного підходу в державному управлінні в контексті сучасних теорій управління</i>	70	Магеррамзаде Алібала Саттар огли <i>Класичні концепції міжнародної торгівлі та економічної інтеграції</i>	135
Хоменко О. С. <i>Права людини: суть, зміст та теоретико-методологічне обґрунтування</i>	75	Пруднікова Л. О. <i>Реформування системи міжбюджетних відносин як основа подолання нерівномірності соціально-економічного розвитку регіону (на прикладі Донбасу)</i>	139
Хоменко О. С. <i>Світова та національна практика забезпечення прав людини: спільне й особливе</i>	80		

Н. Н. ЮСЕФ*Міжрегіональна Академія управління персоналом, м. Київ*

РОЗВИТОК ВІЛЬНИХ ТОРГОВЕЛЬНО-ПРОМИСЛОВИХ ЗОН ІСЛАМСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ ІРАН НА ПОЧАТКУ ХХІ СТ.

Наукові праці МАУП, 2011, вип. 4(31), с. 97–100

Ісламська Республіка Іран – це країна близькосхідного регіону, яка активно співпрацює в економічній сфері з багатьма країнами світу, однак однією з основних проблем іранської економіки залишається дефіцит інвестицій.

З метою розширення припливу іноземного капіталу у формі прямих інвестицій іранський уряд створює особливі умови у вільних торговельно-економічних зонах (ВТЗ), у яких вводиться ліберальніший і привабливіший режим для іноземного капіталу. На відміну від звичайних умов, режим вільних торговельно-економічних зон сприяє створенню виробничих компаній зі стовідсотковим іноземним капіталом. Підприємці звільняються від сплати податків протягом 15 років. У вільних зонах тепер вирішується створення приватних банків та інших кредитних установ у формі відкритих і закритих акціонерних компаній із залученням іноземного капіталу, можуть створюватися приватні страхові компанії і відкриватися відділення іноземних банків. Знято обмеження на валютні розрахунки фізичних і юридичних осіб по зовнішніх операціях [1].

Керівництво за діяльністю вільних економічних зон в Ірані здійснюється Вищою Радою з ВЕЗ на підставі Закону про торговельні і промислові зони, затвердженого 29 серпня 1993 р. На сьогодні всі вільні зони, що діють в Ірані, діляться на вільні економічні зони (ВЕЗ), особливі торговельні зони (ОТЗ) і особливі економічні зони (ОЕЗ). Нині в Ірані функціонує 8 зон: 4 ВЕЗ – “Кешм”, “Кіш”, “Серджан” і “Чабахар”, останні 4 вільних зони – “Серахс”, “Арг Бам”, “Бандар Анзали” і “Бандар Шахид Раджаї” – мають статус ОТЗ і ОЕЗ. Зазначене розподілення є дещо відносним у зв'язку з тим, що всі зони з часом мають бути перетворені спеціальним рішенням у ВЕЗ. Основна різниця між ВЕЗ і ОТЗ-ОЕЗ полягає в тому, що для пер-

ших існує порядок звільнення від податків на прибуток суб'єктів зони строком на 15 років, тоді як другі мають пільги по експорту, імпорту і податку на комерційний прибуток (податок на додану вартість) [2, 4].

Нині найефективніше, на думку експертів, розвивається ВЕЗ “Кешм”, розташована на найбільшому іранському острові в Арабській затоці.

Острів витягнувся вздовж узбережжя материка на 136 км. Площа острова становить 1295 кв. км, від материка його відокремлює вузька протока Кларенс (мінімальна ширина – 1800 м-кодів). Територію острова займає шахрестан Кешм, що входить до складу Ісламської Республіки Іран з населенням понад 70 тис. осіб. Адміністративний центр і найбільший населений пункт – розташований на крайньому сході острова місто Кешм з населенням 17 тис. осіб. У порту р. Кешм можна спостерігати рідкісне явище – внутрішню митницю. Острів – зона вільної торгівлі; мит для товарів, що зазвичай надходять з Еміратів, практично немає. Тому прибутковий бізнес місцевих “човників” – перевезення цих товарів на материк. А щоб життя не здавалося торговцям дуже легким, у порту (міжнародних пасажирських рейсів у ньому немає) організовано митницю.

У розвиток цієї ВЕЗ вкладено 1,5 млрд дол. США сукупних інвестицій, 30 % яких становлять приватні інвестиції, 50 % капіталовкладень направлено в промисловий сектор, 30 % – в інфраструктуру і сервіс, 20 % – у торгівлю. Близько 147 видів промислової продукції виробляються й експортуються із зони, зокрема широковідомі в країні і за кордоном водяні насо-

си (виробляється 120 тис. штук на рік). Також на острові створено чесько-іранське підприємство по виробництву кристалевих виробів і багатопарових труб, китайсько-іранське підприємство по виробництву анодної і катодної міді (3 млн т на рік). Виробляються у ВЕЗ також прожектори, відеокасети, нагрівальні і кухонні прилади, годинники тощо.

На острові Кешм активними темпами створюється транспортно-складська зона. Ряд великих зарубіжних компаній, наприклад "Toyota", мають тут свої так звані перевалочні склади, через які продукція збувається не лише до Ірану, а й в арабські та європейські країни. У 1998 р. введений в експлуатацію аеропорт, через вантажні термінали якого налагоджено повітряне транспортування вантажів.

До 2002–2003 рр. сума накопичених прямих іноземних інвестицій в об'єкти туристичного бізнесу ВТЗ о-ва Кіш становила 200 млн дол., в енергетичні проекти ВТЗ о-ва Кешм — 716 млн дол. і в транспортну інфраструктуру ВТЗ порту Чабахар — 15 млн дол. У 2003 р. послуги, що надаються адміністрацією ВТЗ о-ва Кешм компаніям, які працюють у цій вільній зоні, отримали сертифікат відповідності міжнародному стандарту якості ISO 9001 [2, 5].

У ВЕЗ "Кіш" зареєстровані і працюють близько 500 іранських та іноземних компаній. Більшість з них зорієнтовані у сфері торгівлі і послуг. Нещодавно тут розпочали свою діяльність промислові компанії, завдяки чому імпорт товарів має тенденцію до зниження.

Основними видами промислової продукції є: преси для машинобудування, електротовари, текстиль, електроніка, продукти харчування, напої, рибна продукція, медичне обладнання та фармацевтична продукція, різні види упаковок, вироби з дерева, спортивні товари, іграшки і товари для дому.

До реалізації крупного проекту на острові приступила французька автомобільна компанія "Рено" та Банк промисловості і шахт Ірану. Проектом передбачено виробництво 5-ти тис. легкових автомобілів на рік. Інвестиційні капіталовкладення становлять 52 млн дол. США. 60 % комплектуючих частин і вузлів передбачено завозити з Ірану, 40 % — з-за кордону.

У функції Організації вільної економічної зони о-ва Кіш входить: врегулювання питань інфраструктури, розвиток і зростання економіки, створення нових робочих місць, залучення місцевих та іноземних інвесторів, регулювання ринків товарів і праці, забезпечення

участі на світових ринках з метою просування експорту негорючих товарів, попередня підготовка до виробництва промислових товарів, створення взаємозамінних індустрій, а також створення необхідних умов для максимального задоволення потреб туристів острова.

У структуру ВЕЗ острова входять Генеральна асамблея, Рада директорів, Керуючий директор, Голова ради директорів і Судові інспектори. Генеральна асамблея несе відповідальність за вирішення таких основних питань, як створення або ліквідація філій і організацій ОВЗК (Організації вільної економічної зони о-ва Кіш), складання і внесення змін у Статут організації, забезпечення контролю над діяльністю Організації, призначення і звільнення членів Ради директорів і Керуючого директора, а також збір податків і мит з фізичних і юридичних осіб острова. У Раду директорів входять три особи, які й управляють ВЕЗ о-ва Кіш. Рада директорів була наділена повноваженнями по виконанню всіх вищезазначених функцій.

Відповідно до законів і норм, прийнятих Генеральною асамблеєю, Рада директорів також розглядає пропозиції щодо питань власності вільної зони, продажу і передачі національних природних ресурсів.

Керуючий директор ВЕЗ очолює Раду директорів. Він призначається Президентом на 3 роки. Керуючий директор уповноважений приводити в дію рішення Ради директорів і представляти Організацію перед третіми сторонами. Він також несе відповідальність за ведення всіх поточних справ Вільної зони і захищає права, інтереси й активи ВЕЗ.

За перші роки свого існування ВЕЗ створила ряд компаній і організацій з метою прискорення виконання завдань, передбачених Загальним планом о-ва Кіш. Ці компанії і організації створені не для того, щоб перебільшити роль ВЕЗ як державного органу управління, вони швидше служать виконавчими органами Організації, які виконують певні завдання.

Такими підрозділами та філіями ВЕЗ є:

- *Kish Airline Company* (Авіакомпанія КішАйр);
- *Kish Urban Development and Services Company* (Компанія міського Розвитку та послуг о-ва Кіш);
- *Kish Development & Management of Port & Airport Company* (Компанія з розвитку та управління портом і аеропортом о-ва Кіш);
- *Kish Institute of Science and Technology* (Науково-технологічний інститут о-ва Кіш);

- *Kish Investment and Development Company* (Компанія інвестиції і розвиток о-ва Кіш);
- *Kish Tourism Development Institute* (Інститут розвитку туризму о-ва Кіш);
- *Kish Trade Promotion Center* (Центр просування торгівлі о-ва Кіш);
- *Kish Free Zone Sports and Recreation Institute* (Інститут спорту вільної зони і рекреації о-ва Кіш);
- *Kish University* (Університет острова Кіш);
- *Kish Water and Power Company* (Водно-енергетична компанія о-ва Кіш);
- *Kish Hospital* (лікарня о-ва Кіш) та ін. [3, 6].

Чабахар — місто-порт на південному сході Ірану в провінції Систан і Белуджистан, розташований на березі Оманської затоки, адміністративний центр Шахрістан Чабахар. Також є вільною торговельною зоною Ірану з населенням у 50 тис. осіб, в основному це белуджі і перси. Порт Чабахар, — найбільший в Ірані після Бендер-Аббаса, є одним з ключових елементів транспортного коридору “Північ—Південь” [7].

У 2003 р. іранський порт Ензелі на Каспійському морі отримав статус спеціальної економічної зони і там був відкритий каспійський торговельно-виставковий комплекс. Режим ВЕЗ порту Ензелі дозволяє ввозити в зону на умовах транзиту без сплати мит і зборів товари, призначені для експорту. Інвестиції у розвиток ВЕЗ порту Ензелі направляють зацікавлені компанії з Німеччини, Китаю, Південної Кореї, Японії, Азербайджану та інших країн. Накопичені іноземні інвестиції у вільних торговельно-економічних зонах становлять 4,8 млрд дол.

У розвитку ВЕЗ і ОТЗ-ОЕЗ Ірану відпрацьовуються нові елементи розвитку національної економіки, зокрема елементи заохочення. У вересні 2010 р. Вашингтон був готовий відновити діалог з Іраном на підтримку дипломатичного розв’язання ядерної проблеми в рамках шести країн. Вашингтон готовий вирішити це питання відповідно до зобов’язань Ірану перед МАГАТЕ і Радою Безпеки ООН. З іншого боку, відновлення структури групи з п’яти постійних членів Ради Безпеки та Німеччини як умови для поновлення переговорів за своєю ядерною програмою вказує на те, що Іран представив пропозиції з цього питання. Робоча група не робить позитивний крок після підписання заяви Тегерана про обмін ядерним паливом та прийняття резолюції у Раді Безпеки щодо Ірану. Це свідчить про відсутність довіри, і тому необхідно заново побудувати структури на основі справедливос-

ті і сприяти входженню інших країн у цю групу. Переговори про обмін ядерного палива можуть бути проведені у Відні.

Основним напрямом зовнішньополітичного курсу Ірану є розвиток дипломатичних та економічних відносин з країнами Заходу. Тільки звідти Іран може отримати сучасні технології, необхідні для господарського відновлення країни. В інвестиційному співробітництві, імпорті обладнання перевагою користуються країни, які готові надавати Ірану кредитні лінії для реалізації конкретних інвестиційних проектів.

Спостерігається помітне зростання обсягів торгівлі Ірану з країнами Азіатсько-Тихоокеанського регіону. Основними зовнішньоторговельними партнерами Ірану в Азії є Китай (5 млрд дол.), Японія (4 млрд дол.), Південна Корея (4 млрд дол.)

Однак однією з основних проблем іранської економіки залишається дефіцит інвестицій, насамперед у бюджетноутворюючій галузі.

І саме тому, з метою розширення припливу іноземного капіталу у формі прямих інвестицій, іранський уряд створює особливі умови у вільних торговельно-економічних зонах (ВТЗ), у яких запроваджується більш ліберальний і привабливий режим для іноземного капіталу.

Література

1. Мамедова Н. М. Тенденции демократизации во внутривнутриполитической жизни ИРИ // Отв. ред. Н. М. Мамедова, Мехди Санаи. Иран: ислам и власть. — М.: ИВ РАН, Изд. “Крафт+”, 2002, — 146 с.
2. Ушаков В. А. Дипломатические отношения ИРИ и перспективы их развития в начале третьего тысячелетия (2000–2010 гг.). // Новые тенденции в международных отношениях в Азии / Отв. ред. А. М. Хазанов. — М., 2002, — 273 с.
3. Новиков И. А. Практические мероприятия по интеграции ИРИ в систему международных транзитных коридоров // Ближний Восток и современность / Отв. ред. М. Р. Арунова. — М., 2004. — Вып. 24. — 52 с.
4. Хасбулатов Р. И. Мировая экономика. — М.: ИСАН, 1994.
5. Вільні економічні зони (ВЕЗ), особливі торговельні зони (ОТЗ) і особливі економічні зони (ОЕЗ) ІРІ. — [Електронний ресурс]. — <http://www.iran.ru>
6. Підрозділи та філії ВЕЗ Ісламської Республіки Іран. — [Електронний ресурс]. — http://farhang.al-shia.ru/qeshm_g.html
7. Міста-порти ІРІ. — [Електронний ресурс]. — <http://www.iran.ru/rus/investition.php>

Розвиток вільних торговельно-промислових зон Ісламської Республіки Іран на початку XXI ст. здійснюється в особливих умовах, які створює уряд ІРІ задля притоку іноземного капіталу у вигляді інвестицій у господарство та промисловість країни.

Развитие свободных торгово-промышленных зон Исламской Республики Иран в начале XXI ст. происходит в особых условиях, которые создает правительство ИРИ для притока иностранного капитала в виде инвестиций в хозяйство и промышленность страны.

In the article focuses on the development of free trade and industrial zones of the Islamic Republic of Iran at this stage, their particular conditions, which creates a government of IRI to the inflow of foreign capital in the form of investments in agriculture and industry of the country.

Keywords: free trade and economic zones (VTZ), Islamic Republic of Iran (IRI), investment, economy.

Надійшла 3 жовтня 2011 р.